

Priloga na cila god 3 for. na pol god 1 for. 50 nov., na četvert. 75 nov.
Za Srbiju 30, 15, 7 1/2 groša. Izlazi svako Nedjelje jednput.

Pisma svakoverstna predmeta molimo na uredništvo uputiti.
Neprijetna neprimamo.

God. I. U Kalači

u Sridu 1. Lipnja 1870.

Broj 12.

POZIV NA PREDPLATU.

Poklem naše na ovom polju dilovanje, i razvitak narodnosti, o što većem broju predplatnikah zavisi izavlja se: da će se predplata neprikidno primati na cilu godinu, t. j. od 19. ožujka t. g. do 18. ožujka 1871. g. po 3 f. a. vr., na pol 1 f. 50 nov., na četvert 75 nov., a za knježevinu Serbsku 30, 15, 7 1/2 groša.

Uredništvo.

Subotica 3. Svibnja.

*Ovde se niki čudan glas raznosi, i pogovaraju ljudi da će nam votum i restauracije tako isto proći; kao što je bratjah naših plemićah votum prošao, nastankom promine od godine 1848-me.

U nikojem broju ovoga velecinjelog lista bijaše napomenjeno, da se na saboru oko toga radi, da se račima posao olakša.

Mi smo s naše strane ovo držali, i još onda smo ovo-kroz zube-napominjali, kada je u Subatici velika iluminacija i svetkovina bila, na slavu zemaljske i pučke ustavne slobode, koja je godine 1848-me uzakonjena.

Naravno tada još u sridini našaj medju političarima našima, ni traga ni glasa nebiaše „desne“ i „live“ stranke. Sve to punog uzdanja, — veselo i razdragano bijaše.

U ovim veselju mlogi vrlo mlogi zaboraviše, da su oni, koji su vlast svoju zemaljsku, varmegjsku i varošku,

u slid zakona 1848-mog s pukom podiliti morali — još živi, i od toga doba lipo se naplodili.

Vlada, — vlast; čudnaje to stvar koje ovu ikad uživao, zaboraviti, prigoriti je nemože: teži za tim svakojako, da je opet pribavi.

Koje i kako je vladao u domovini našoj prija 1848. godine u Varmegjama, Varošima? To stariji znadu, a radi mladjeg naraštjaja kažemo, da su tada zemaljsku vrhovnu upravu i vladu velikaši, iz milosti kraljeve povlastjeni rukovodili. U varmedjama, na rameni braćah naših plemićkog puka uzvišena i odabrana gospoda, a u kraljevskim varošima, po uvidjenju poslatog kraljevskog povirenika (komesara) vikovito postavljen magistrat, i po ovim izabrani i sami sebe popunjavajućih 60 obćinara.

Lipo je a i lako je bilo tada vladati. U varmegji se na puk nije tribalo osvrćati, a u varošima nije bilo „braćah sugradjana“ (polgártárs) a inače platjalo se od lanca porcije 12 srebrni novčića; pak se puk baš ni jagmio nije, da vidi, da zna šta se na saboru zemaljskom, šta li se kod varoške kuće radi? Da bogme, da je sada drugčije, misto srebrni novčića, forinte se platjaju! pak ovo neda mira čoviku, već nastoji i idje za tim, da zna, vidi i čuje, zašto i kuda se plaća? Ovo je ono što mlogi zloume i nezazumu, zbog čega puk hoće da se paća u hod i tečaj javni poslova.

Prija godine 48-me ako slučajno nisi bio varmegjaš mogo si vik provikovat, pa da se sa sugradjanima tvojima ne rukuješ.

Po zakonu 48-og postadoše u varmegji prijašnji podanici, jobagji, ravnopravni sa svojom gospodom i spalijama, — a u varošima opet svi posidnici postadoše obćinari — što se reštauracija tiče. Pak sada, ako hoćeš da vladaš, na mlogo ti se valja osvrćati: mlogima ugadjati i s' mlogima se rukovati.

Vladati i ugadjati, — težak je to zadatak. Ovo onima, koji su stari blaženi ustav uživali, pak i sadašnjim njevim naraštaju teško pada naučiti, — ovome će se tek potomci naviknuti. Pak zato je mlogima nemilo i nedrago bilo, kad su vidili da je zakon 48-mi puk naredjao, oko oni zeleni stolah i astalah, gdi su oni prija sami vladali.

No 1848. godine, proti ovoga nebiaše lika, niti vrimenta za radnju. Jer nastade buna, kojoj onda pravog uzroka neraznadosmo, a sada opet nećemo da znamo.

Posli ove bune, obori nas bečka vlada. Pogazi nam državna prava zemlje i domovine naše. Nameća še nam strašne i nepoznate terete, pod kojima svi: vlastelini, spahije, podanici stenjasmo i za olakšanjem — slobodom u jedan glas vapijasmo!

Iz ove tuge i nevolje izbavih nas, potučena vojska samovladateljskih bečkih državnika, u taliansko francuzkim ratu (1859. god.) i ona okolnost, što tada, oni novčari (bankeri) koji su dragovoljno svoje miliune pozajmili — vladi bečkoj, na oborenje pokreta godine 48-ma posli nesrićni ratovah zajma dati nehtidoše. Buduć da puk u državi više poreije snositi nije mogao, zbog čega veći danak razpisati nemogaše. Dakle valjalo je Beču ugarskim, pak i ostalim narodima carevine austrijske popustiti.

Sadje dakle prispilo vrime, da se zauzme ono što je bečka vlada pogazila — pak posli i ono što se puku u slid zakona 48-mog ustupilo.

Ali rekosmo, vladu i vlast teškoje iz ruku izpustiti. No kada je u Beču već donde dotirano bilo, da iz medju dva zla: popustiti ili propasti izbirati valja, nato se odvažiše, da vladu zemlje naše, onima pridadu, koji su prija 1848. godine vladali.

Radi ovog posla bio je sazvan sabor zemaljski godine 1861. Ali članovi sabora ovog nemogaše u ovoj skupštini većinu poslanika protivu zakona 48-mi dobiti, i zbog toga, što se sa svojima jednomišljencima u načinu rada i postupanja protivu rečeni zakona složiti nisu mogli. Ovi zahtivaše i složiše se sa zahtivanjem iskrenih pijatelja ustavne slobode: da vlada bečka pripozna zakone, godine 1848-me donešene. Pak kad se to dogodi i puk po ovim zakonom poslanike izabere i sabor se sakupi — ondaće se latiti krojenja, osobito pak onih naredba, koje se njima i bečkoj vladi nedopadaju, koje upliv puka na javnu upravu u varmegji i varoši osiguravaju. Bečka vlada nije se mogla pouzdati u namiru ovih ljudi, pa ni pošto nehtiaše rečene zakone

pripoznati. — Ovaj se sabor razpuštao. Vladu zemaljsku pridadoše onima, za čiju su ljubav sabor ovaj sazvali. Izimenovali kancelara, i uvedoše vladu za vrime (provisorium) po svoj zemlji, varmegjama i varošima.

Ova je vlada trajala do 1865. godine, to jest donle dok se državne blagajne (kase) neizprazniše i ne počese prititi razpra medju Austrijom i Pruskom. — Sada opet sazovu sabor i razpišu biranje saborski zastupnika. Pri biranju na ovaj velevažni sabor, nisu se birači obzirali na prošlost kandidata — naminjenika za poslanika, niti su razpivali: šta je ko bio, i kakvamu je namira? dosta je bilo izjaviti, da hoće zakone 48-ma . . . pak je pogodba gotova bila. Ovim načinom mlogi izabrani i na sabor poslani bijaše, one vrste patriotah, koji istina, da zahtivaše oživotvorenje zakona 48-mi — tako isto — ko i izkreni prijatelji što ovo zahtivaše, ali s' tom namirom, da ih zakonitim putem prominiti i prikrojiti mogu. Ove namire ljudi mlogo bijaše na ovim saboru, ali im posao nije pošo za rukom: u Beču tek onda popuštaše, kada Prusi na Austriju navališe: vojsku pobiše, — dvor se u Budim, a blago u Komoran naseli, — i kada dogje vojska pruska u Požun.

Sada pripoznado še zakone zemaljske. Ministri se izimenovali, — prisvitli Vladatelj za kralja se kruni še. Učiniše i sklopiše pogodbu medju Austrijom i Ugarskom, — tako isto medju ovom i kraljevinom Trojednom hrtvatskom.

Ovo je izvršila prošasta 1865—8-ma dieta. A sadašnjoj je zadatak: urediti — kao što kažu po duhu vrimenta — zemaljske unutrašnje i tako puka ticajuće poslove, kao što su medju ostalim varmegje i varoši.

O ovoj radnji za sada toliko se može reći da sudije varmegjske i varoške od viceišpanja — odnosno od Birova, do najmanjeg pisara neće puk izbirati, — toće sve lipo dotični ministar izimenovali; dakle za polovinu najvažnijih zvaničnika, koji će nam svrhu života i imanja suditi — nećriba se puku starati. A što se ostalog biranja tiče to će se po svoj prilici, tako udesiti, da puk osim zastupnika na sabor, i polovinu obćinara varmegjski i varoški — svake šeste godine — ni više ni manje neće izbirati.

Tako će se dakle obistiniti ovo, što je u prijašnjem jednom broju ovoga cinjenog lista rečeno: da će birači malo posla imati. I tako će oni, kojima, upliv puka u varmegjskim i varoškim poslovima po čudi i povolji nije bio — koji je u zakonu 48-me osiguran — lipo i mudro cilj svoj dostignuti — i svedrim čelom izići prid oči oni svoji jednomišljenika, koji su se na saboru 1861-om ovima zakonima protivili, i od nji se strašili — pak će varmegjski i varoški zeleni astali, opet tako ugodni — prostrani biti, kao što su u staro, blago i nezaboravljeno vrime bili.

sabo
obši
Vel
Pri
alni
mu
po
do
pri
on
10
mi

no
mi

ta
gu
m

je
d

b
d
c
f
v

Domaći Poslovi.

Pešta. Sabor. 21. Svibnja. Najsvitlija strana ovog saborskog dana bila je ona, na kojoj se pokazo svojim obširnim govorom Preuzvišeni gosp. Lonyai po Njeg. Veličanstvu za obćeg financialnog ministra imenovan. Prigodom svoje odporuke, kao bivši magjarski financialni ministar izložio je stanje državne blagajne. Iz tog mudro sastavljena izvištaja raznalismo: da je velika srića po magjarsku bila, što onaj zajam koji je 1867. godine dozvoljen, po veliki novčari onda nije bio po našoj želji primljen, jel obveznice po našoj državi zadržane — koje one godine po 95 fr. % nisu kupovce našle, kasnie su po 105—107 prodavane — kojim načinom barem osam milliuna je naša država stekla.

Ovo tecivo još boljma bi se nasporilo da je zakonodavno tilo ministarovu osnovu glede željeznica primilo.

Jel onda bi ove po državni novci gradjene bile i dobitak bi u blagajnu nosile, kada je sad ova istom obvezana gubitak na toliko društvom naknadjat, da ova svoju kamatu 8% mogu osiguranu imati.

Takodjer izložio je ministar da su one tražbine, koje je austria proti magjarske jel ova na austrii u novcu ili drugi stvari imala već po najviše izravnjene.

Najznamenitija pak strana njegova učena govora biaoše ona: u kojoj nam izlaže dohodke i troškove onih godina kadaje magjarska samoupravno svoje financie vodila, odtud vidimo: da je godina 1867 u državnu blagajnu unela: 141, 328,000. 1868: 139, 294,000. 1869. — 152, 387,000. dakle svake godine više premda porez nije bio povećan, al kako on kaže taj suvisak nije bio na to obratjen, da se koja struka poreza omanja, već svake godine izdateisu povećani, počemu svake godine za 1867-om do jedanaest milliuna je više potrošeno nego u toj, dočim je na 1870 godinu već više od sedamnajest. milliuna proračunano. Ovo gazdovanje bivšem ministaru se nimalo nedopada, on misli da dohodci nemogu se nadalje sporiti, radi čega, ako izdatci tako rastli budu, nastae manjak, koji se običajno zajmom zakriva. A zajam kako pojedinom tako i državi onda bi istom bio plodonosan, ako bi ga znali trgovačkom umitnošću i srićom uporabiti, drugie samoće terete porezne sporiti. Najsrićnija je voli ona država di je prihodak s izdatkom u sumiru donešen.

Kada je ovi sjajan govor doveršen bio, prišla je zastupnička kuća na dnevni red, našto je nastala oštra razprava, predsjednik, u ime ministra nutarnji dila izjavi želju: da osnove zakonske, po kojimabi tribalo municipie (varmegje i gradove) na novo ustrojiti već odsicima budu uručene, premda je već tri nedilje prošlo kako se po ruku poslanika primeću. Desna je hotila ovu želju izpuniti, a liva nastojala prigledanje rečene osnove na jesenje zasidanje odgoditi. Razpraje vrlo ogorčala, dobroso dakle sgodilo što je sjednica, već i tako priko vrimenta povučena, sama po sebi ukinjena.

Zagreb. Prijasmo štili u hrvatskim novinam, da narod želi uspomenu svojeg milovanog Bana Jellačića — komeje spomenik u Zagrebu uzdigao pismam govori i zadušnicom proslaviti. — Vladaje za potribno našla pismo i govore zabraniti. Kasnie nismo štili da je zabrana vlade potlačena, ipak najnovie žalostne visti izlažu nam, da su mladići i to pravnici, uzaptćeni, pa takim

obhadjanjem, koje neće, i nemože, vladi čest nabavitī, niti kripit onaj duh — kojibi nezadovoljnost stranaka odstranio, po našim mnenju hvale vridan je taj znak u jednom narodu: kada se vridnih svojih sinovah častjom spominje. Čuvstvo to jamči za obće poštovanje patrioćke vrline, bez koje ni smisliti neznamo ni jedan puk a kamoli narod. Ovo dakle mudri državnici nastoju uzbudjivat a ne ternuti. A kako nemozemo silovati narod da ovog ili onog muža proslavlja, tako nemozemo nikakvom strogostju dostići: da mu iz srca častnu uspomenu svoji ljubljeni izkorenimo. Istina je da ni jednoj stranki nije slobodno vlast dražit, košto radi svojeg uglednog dostojanstva, tako radi osiguranja, da može do smirana cila mirnim sridstvam dospiti.

Al još manje dozvoljava politička razboritost gospodujućoj vladi, da u srid ustavne slobode i take čine zabranjuje, koji u sebi nikaku pogibeljnost nezadržaju, i tako uzbudjiva one strasti koje bi tribalo da mirne ostanu.

Da je sloboda za svaku razuzdanost najkripkii lik, toje pokazo najnovie Napoleon, kada je dozvoljio govoriti i pisati, svakom čoviku to što je htio, ovim načinom oni koji je jezik palio ko vatra, rušio ko oluja, zućio ko more, i pritio ko zmija, na tolikosu dotirali — da su se svi oni ljudi: koji neće da ruše već da zidjaju, na uzdržanje Napoleonove dynastie (porikla) sjedinili, i više od sedam miliuna glasova, na ukripljenje po njemu ponudjena ustavna gospodstva priveli.

Pogled u Austriu.

Grof Potocky predsjednik ministarstva austriinskog prije odlučena koraka, na političkom polju sva zemljišta je hotio pripraviti, da mu ustanovljenje ustavne slobode na temelju izmireni narodnosti za rukom podje, zato je s odlični muževi dogovore osnivao. razpustanje sabora, i nastavljenje novi odbora jamčinam zato: da je medju narodih raznih do sporazumljenja došlo. Nu poklem carski privisoki proglasi Čese nespominju, to znači da je njevo stanje po starom ostalo, što nam pokazuje: da tu stranke moraju biti od obe strane ogorčane. Jel izkustvo u svakom društvenom razredu obilno dokazuje: da je bolja jedna namira nego deset procesa. Di je nagodba tamo sami o sudbini našoj odlučivamo, a u procesi drugi nam svoju volju nameće. Po našem vidu česi razborito nemo gu tražit nezavisnost, jel tu u svojim položaju nebi znali održat, u staro vrime kad je česka kao glava drugi pokrainu vladala, kad polom nije nimcem naseljena bila, donle je česka kruna svitlila. Al kako je pod nimačko carstvo česka stupila — od kakoje s Austriom natoliko se sljubila, da je priko trista godina samo pod ovom zaštitom živila, pak i što više oholo vrhu drugi naroda gospodarila, — od ono doba sjajnost česke krune je potamnula. Narodna marljivost i trudna radinost na duševnom i tvarnom polju ako bude izvijenja, može njevu krunu opet osvitlati, al žalostna Husova dika, koja je u česko tilo prvi smrtni udarac zadala, i Ruske ruke zaštita, nikad Čese neće podignuti. — Razboritost politička to savituje svakom narodu: da ono misto kojemu se ponudjava zauzme, i svoje sile izjavi, da ga kako god drugi neiztisne

Skrstit ruke i čekat da se pokaže prigoda, kad će Austria usiljena biti prid Českim pristolju se klanjat, velimo da za našu dobu nemože biti plodno. Nemojmo se varati srićom magjara, i ono što su okolnosti prijazne do-

nele, nikakoj istrajnosti kao plod upisati; što je magjaru donelo život, drugom može sigurnu smrt doneti.

Al poklem austrijske narode, povistničke sveze sastavljaju, zato njezinim ministarom mudrosti i umitnosti triba, da se ove sveze kripe i uzmožaju. Ono dakle što bi moglo nadražiti razne narodnosti, triba iz tila državna izbaciti. Na priliku u rukovodjenju galle državne, nije slobodno da u buduće bude kompas (igla koja se uvijek gornjaku klanja) nimački živalj već jedinstvo Austrie. Jedinstvo to uzdržaće jezik nimački, ni jednom nije slobodno više gospodstva dati, nego štoje potribno da se stroj jedinstva u nepristanom pokretu obdržati može, a štoje drugo, to mora sve pokrajskom saboru i njegovom jeziku pripadat. Kod Cara i kod Reihsrata triba da je vojska, trgovina, novac i vanska uprava, a druga nekasa pokrajska, stim mislimo da će nimaec obstojati, a druge narodnosti uz njegov procvast. Drugće lakočese narodnosti zajedno pod rovinam porušena carstva, zakopati, na kojimaće vladat Prusia i Rusia. A poklem ovoj sudbini i magjarska kruna podpada, nemože nami jednoravno biti, jel se česka pomirila, ili ne.

Naš upliv tamo mora težiti da je izgled namire, a di je znak privrata odtud valja se uklonjati. — Jel premda smo mi po upravi od austrie odiljeni, al ako se njevi poslovi zamrse, omaće i naši po svakom koraku zapinjati. — Ko misli da mi možemo i onda ustavno živiti, kada bi u Austrii samovoljno tribalo gospodovati, Taj je začepio oči prid povisnitčkom suncu, pak nevidi narav onog ujedinenja koje je magjarska s Austriom ugovorila.

Srbski Sabor. Karlovce 24. Svibnja. Na dnevnom redu bude pridlog o ustrojstvu sabora. Po primetbi g. Subotića, ostavise u ovaj par pridavanje podnesakah, na stranu, i odpočme se razprava o ustrojstvu sabora. Izvjestitel g. Miletić pročita pridlog odborski: kad je na svršetku spomenio, da se pridlaže Novisad u buduće za misto sabora, iz obćinstva čuše se riči negodovanja, jel je Karlovčanima nepravo da se sabor ondud primisti. Za tim ustane Protu mitrovački g. Milutinović, i izjasnise protivu pridloga odborskog. — Obćinstvo pratilo je govor Protin s' čestim „živio.“ — Miletić napomene predsjedničtvu da slušatelje na red opomene jel se mišaju u razpravu. — Kad je govornik (Milutinović) svršio govor i svoj pridlog predstavio. Subotić rekne: da pridlog triba 10 podupirača, da se može u pritres uzeti. Zatim je govorio g. Sandić za odborski pridlog, biskup Gruić protivu njega. — Dalje — posli biskupa Nikolajevića koji od strane biskupstva prima odborski pridlog — uzme posljednju rič g. Miletić, i pobija biskupa Gruića kao i Protu Milutinovića, zatim se glasalo i predstavka odborska bi sa svima protivu 3 glasa primljena.

Karlovce. Brzobjavna prijateljska vist. Sabor je zaključio: Manastirska dobra u svoju vlast uzeti, i pravo izbora Biskupah na puk prineti.

Kućni poslovi.

Svećenik u kršćanskoj obćini!

Ljudstvo na staništu ćudorednosti dva ogledala ima jedno mu pridstavlja sedam glavni grihah a drugo sedam

glavni kriposti. Ono u svakim razredu ćovičanstva nalazi svoje popove koji ga obkole, pak u njemu pokazivaju naslade koji ma se napajaju taki, koji, onom sedmostručnom potoku prilaze, da svoju strastvenu žedj utrnu.

Dočim ovo samo kršćanski svećenici, u ljudstvu pridržaju, poklem u ovim ogledalu mah ko u njegov pogleda, samo onaj križ vidi: o kom reče spasitelj: a ko tko hoće zamnom itji neka zataja sama sebe, i ponese svoj križ i slidi mene — nije dosta, da na nosenje ovog pozvan svećenik, iz svi svojih silah više i ljude priziva, da se ogledaju na ovom ogledalu, jel glas njegov dospie istom do oni, koji blizu njega stanu, već triba: da se njegov život svakidanji u tom nikim načinom prilomie, kano sunčani traci, i tim većom snagom sve svoje virne obasja, takoće oni sve kriposti koje on pokaziva, ne samo svojim tilesnim, nego srca i duha okom viditi, tadaće njeva pamet i srca te začeti, pak u svojim životu plemenita dila ljubavi božje i izkrnjena radjati, kada dakle Subatčani svećenika odbiraju, neka vide: dali se u onog koga kane svojim nazvati. svagdanjim životu kano sjajnom ogledalu bogomila kršćanstva, prilamaju svitli traci sedam glavni kriposti to je poniznost, blagodarnost, čistoća, ljubav krotkoća, umirenost, marljivost. Sve su u jednom svećeniku tako potribne, da ako jedna manjka neće podpuno lice Špasitelja učeća trpljeća odkupljujeća, uskrsnuća odavati, dakle po njemu neće vira, nada, ufanje, svitlost i milost božja u puku se razprostranjati, a di ovi neima, tamo ni duhovna ni tvarna blagostanja neće biti.

Vanredna glavna skupština Subotičkog varošskog obćinstva držana 22. Svibuja t. g.

G. Mate Lenard gradonačelnik otvori u 10¹/₄ časa prija podne skupštinu. Pozdravljajući iz sveg srca ovu, navodi da će se ovom prilikom pritresati onaj pridmet, koji je u prošloj glav. skupštini označen, a to je odkup tako zvane „rogine bare“ za trg — pijacu — po onome planu kako je izradjen. I tako prošitje se izvišće gazdalučkog odsika od 26 proš. miseca po kojim se ima na gornju cilj zemljište kupiti.

Gradonačelnik javlja: da je jedna molba sa mlogima podpisima (556 na broju) upravljena na obćinstvo, u kojoj se moli: da bi jednu prostranu i dobro uređenu pijacu varoš nabavila. Ova molba bude prošivena, sa izostavljanjem imena podpisanih (jer bi štivenje ovih dugo trajalo).

Gradonačelnik: smatra za dužnost svoju objasniti cilu stvar kako stoji, pa veli: kad je željeznica u našu varoš došla, imalo se prija svega postarati za put koji u kolodvor vodi; dotični odbor pronašao je za umesno onaj uprav koji bi priko mista Freidenbergovog i Vojničkinog pružao se, za koja zemljišta s' jedne strane posidnici su mlogo novaca iskali, s' druge pak strane, varoš u onaj par nije imala novaca, a ministarstvo je zahitalo: da varoš dokaže izvore, od kuda će moći platiti za ista mista, koje je veliku zapriku pravilo — jer stvar vrlo je žurna bila, i tako se odbor morao postarati za drugu prugu, odkupljujući jedno malo parče zemljišta koje je do željeznice ležalo, i od Freidenberga ništa u prominu uzimajući načinio se put u okolo do željeznice; u tim se dokonalo: da se piskovi od kojih varoš malo ili gotovo ni malo hasne ima prodadu — i više prazni mista takodjer prodadu, te taj novac na odkup rovine bare upotribi, od

Ovom broju je nadostavljen jedan nadometak.

Nadometak 12-om Broju Bunjevački i šokački Novina.

kojega je dosad ušlo u blagajnu do 25,000 fr. a. vr. od kuda će se lipa pijaca moći stvoriti, na kojoj će se sedmični vašari držati, a i na godišnjim vašarima šatori smišti od kojih će varoš lip novac pribirati. Ovako što mista na kojima je dosad marvena pijaca bila, nije zemljište varoško, a u sokaku nije se sedmični vašar podržavati mogao jer bi prolazu smetalo — morala se varoš postarati za jednu drugu marvenu pijacu, — i tako je zaključila istu van varoši na tako zvanu „barom vašar“ primistiti, i čim je tamo ista pijaca primistena, došla je obćini strašna tužba — uslijd koje je ponovo dokonato, marvenu pijacu na Somborsku kapiju primistiti, koje se nije moglo izvesti, što su tamo velike gudure — te je opet na barom vašaru pijaca ostati morala — koje je na štetu i uštrb varoši i stanovništvu. Za to priporučuje da se tako zvana rogina bara pod pijacu uzme.

Bela Vali ne prima pridlog za pijacu iz uzroka: što ima varoš veći potreba, kao kaldrmisanje varoši, održavanje škula i. dr. i vidi u tome hrdjavo gazdovanje, te uspoređuje ovu stvar sa onim Bachovim — neustavnim — činovnikom — koji je kupijo dugme a frak će mu sam doći?! Dalje veli, on vidi da i u Pešti nema velike pijace i da se tamo na praznim mistima park — drva — sadu i kuće zidaju, a mi hoćemo što prostraniju pijacu — kao da bi bili Nomadi*) da naš espap prostremo na ponjave pa tako pazar pravimo. Onima pak primećuje koji se pozivaju na budućnost, da ne vidi tu nikakovog osnova — argumenta — koji bi govorijo za pijacu, bar ne u sadašnjim vrimeu — narastjaju. —

I. Magjar mladji veli: dovršimo ono što nam je najprijia nužno, a nama je nužna pijaca što stojimo u svezi sa željeznicom i što su nam nužna stovarišta — a što je Vali naveo o „dugmetu i fraku“ to se može i obratno prominiti „mi imamo frak pa nam je nužno i dugme!“ a kad mi budemo imali jedno 20,000 mista stovarišta i tu trgovinu kao Pešta, ondaćemo i mi zasadjivati drva po praznim mistima. Kadćemo pak varoš kaldrmisati? i tome će doći vrime. Prima pridlog za pijacu.

I. Skenderović je protiv pridloga jer nije rad za skupe novce pijacu kupiti — i misli da triba po svima krajevima varoši pijace da ima, koja će prihod onome kraju stanovništva donositi. Ne viruje da može ko na sebe tu odgovornost primiti, da dokaže nuz željeznicu da triba i mora biti pijace, on veli, bijo je u više mista pa nije nigdi vidijo da je pijaca nuz željeznicu, i u samome Segedinu ide se do željeznice uzanim i malim sokakom**). A varoš što ima zemlje i mista od kojih koristi nema, neka obrati novce od prodaje tih zemalja i mista, na drugu takovu zemlju, i neka istu učini prihodnom — produktivnom. —

Gradonačelnik kaže da je već jednom dokonano: da se zemljišta na roginjoj bari do nasapa uzmu — dakle i novci koji su dosad ušli od prodatih zemalja i mista imaju se na tu cilj i upotribiti. Sad je samo pitanje dali da se i ostalo pod pijacu uzme?

*) Mi lipo zahvaljujemo g. Vali na toj počasti, i velimo: da njemu mlogo bolje taj pridiv dolikuje nego nami starosidiocima! i po tome vidi se kako on pojmi stvar razširenja pijace — jer po njegovim mišljenju sljdstveno tribalo bi da su i u Leipzigu stanovnici Nomadi — tamo di je povrimena književnost najvećma razprostranjena.

**) Ne baš tako! najnovije uredjenje protivno tome pokazuje.

Aurel Mukić veli da ne bi inače ni govorijo u ovoj stvari, ali je prenuđen I. Magjaru odgovoriti, da se proizvodi ne stavljaju najpri na stovarišta, već se polažu u magazine, niti se sa pijace u velikoj kolikoći rana kupuje. (?) A nije rad da se na najlipšim mistima ni magazini gradu, nego bi rado imao da ta mista privatni ljudi zadržu, i na tima dvorove — palače — zidaju; ne vidi takodjer nikakovo ulipšanje varoši ako se tu marvena pijaca postavi, najmanje u onome što marva tu ostavi — balege. ***) — Na pokon je rekao da po tome načinu radnje mora biti u ovoj varoši prireza — domestike — kad bucke nikakove koristi ne nose.

Gabor Vermeš govoreći u obće veli: da će na nasap još toliko potrošeno biti koliko staje sam odkup, i prilazeći na pojedinosti tvrdi; da će s' pogleda polipšanja varoši, zakon koji je god 1868 donet za varoš Peštu skorim prostrti se i na sve varoši u Magjarskoj, i onda neće tribati toliko za ta mista plaćati, i u koliko kod sviju u velikom štovanju stojeći g. Veco Corda za svoju kuću iste 15,000 frti a. vr. on opet t. j. Vermeš od svoje strane drži da je to pritirano — jer po mjenju njegovom ista kuća ne vridi više od 3—4000 frti a. vr. i to je samo za to naveo što on u obšte drži za skupa ta mista koja se hoće da odkupu.

Dr. Guln dokazuje ako cilj našu hoćemo da postignemo, to nam valja prija svega ta mista kupiti, jer taki sričan položaj veli nema ni jedna varoš kao mi, da joj je željeznica tako reći u srcu varoši, pored toga odmah do nje može biti pijaca koja će trgovinu našu podignuti, i proizvodima našim dobrim cinu povisiti, a pored toga i varoš znatno polipšati — a što je najglavnije da varoš na tima mistima nikad neće moći štetovati jer će ista uvijek skuplja bivati — što se navodi da u Segedinu tsnim sokacima se idje na željeznicu, to se mora tamošnjim okolnostima pripisati — kao što i to držim da će jednom vrime doći kada neće tribati pijace — ali to je daleko — vrlo daleko! U pogledu novca ima se onaj na tu cilj upotribiti koji se dobije za prodane buczke — pisak — i dodaje: da privatni ljudi sa sobstvenim dobrom najbolje rukovode — pa što varoš ili država nije u stanju sa pisakom učiniti, to će du u stanju biti vridne privatne ruke ljudi nadoknaditi.

A Kostolanji vidi obće mišljenje za uspostavljanje jedne velike i uredne pijace — ne priznaje navod Vermešov da Cordina kuća ne vridi više od 4000 frti i tvrdi: da će du ova mista koja varoš sad odkupi, posli deset godina 10 puta toliko skuplja biti.

Mukija Mukić reče: dva razloga vidim navoditi od protivne stranke, prvo da se pijaca do željeznice postavi koju stvar podupiru nekih 4—500 gradjana u molbi na plemenito Obćinstvo upravljenoj, i drugo s' pogleda polipšanja varoši. Da ovi želu pijacu natrag povraćenu viditi ponjam — i nisam protivan da se marvena pijaca opet natrag povrati, ali na ono misto dije prija bila — i onda nam ne triba novac izdavati, niti je sa piacom tu polipšana varoš, ova će se polipšati ako se na tim mistima budu zidale privatne kuće a ne magazini i.

***) Kao da ne bi stoka balegala i prid varoškom kućom i prid crkvom di je sad žitna pijaca?! uredite kako valja pijacu — neka je redarstvo — kapetanija — na svome mistu paćete viditi hoćel biti čista pijaca!

dr. pa pitam brata Gulna koji je po više varoša išao, dali je on vidijo di u izobraženi varoši pijacu nuz željeznicu? ne virujem da je di vidijo — pa i nama onda ne triba, jer to bi bilo samo harčenje obéega dobra, a to nismo radi. — Znam da svaki gazda ima pravo za svoje misto iskati koliko hoće, al mi ne moramo to dati, drugo vlastnici ti za odkup mista dobro znaju ako zakon izvlastni skorim i kod nas u život stupi, da će du onda morati po jeftiniju cinu ista mista varoši ustupiti — pa stoga i žure ovu stvar da se što prija reši, a mi ne smiemo ovom stvarom priuhtriti ako ne mislimo badava novce izbaciti, kao što to kod nas obično biva, jer misao kasarne to je kod nas „dobra muzara krava“ od kad se već misli kasarna da zida pa još nikako, — imalismo na tu svrhu već i nikih 80,000 frti pa neznam kuda se isti novac desijo, za g. Birova kuću dalose toliko novaca, prirez se — domestiku — plaća pa evo do sad još nemamo kasarne, a mal te neće i sa ovom pijacom tako da bude — ovaće barem 100—200,000 frti a. vr. stati. Za ovim govoriše još niki za i protiv, i na pokon pusti se stvar pod glasanje, i to javno glasanje! G. gradonačelnik izjavi neka se javno i to po imenu glasa, da zna potomstvo prisuditi svakoga dilo, i tako sa 89 protiv 61 glasa primi se u načelu, da se pijaca ima na tako zvanj roginj bari urediti. Za podnašanje dotičnog plana, i ugovaranje sa pojedinim vlastnicima mista, imaće varoški gazdalučki odsik u svoje vrime radi odobrenja občinstvu svoj predlog podneti.

Mi u kolikosmo bili za jednu veliku dobro uredjenu centralnu — usridridjenu — pijacu zauzeti po onoj engleskoj poslovici: The temse is monj (vrime je novac) to nas ne može zadovoljiti gornji zaključak plemenitog občinstva, dok ne vidimo pravu i iskrenu želju većine občinstva, u izvršenju postavljanja i uredjenja istaknute ideje — misao — kao što valja izvedenu — ne ovako i nadalje razštrkanu pijacu — na jednom i drugom kraju varoši — jer inače moraćemo virovati u istinu onih riči koje su od nikih članova u samoj skupštini očitovane: da je istaknuta ideja uspostanovljenja jedne velike i dobro uredjene pijace samo prividno sridstvo kojim se nika strana u sgodnoj prilici poslužiti htila, a cilj joj je sasvim drugo šta; jer ovako za ljubav 312 □ kućišta, napuštati 3000 □ praznog mista „koje baš na sgodnoj pruži u četverouglnju leži, i za pijacu najzgodniji položaj zauzima pošto prolazećima nikako na smetnji ne stoji“ bilo bi koliko ne smislenost toliko više znak necistog dilanja.

Pomislite samo jednu varoš kao Subotica koja broji 60,000 duša, koje hatar iznosi 155,000 k. lanaca zemlje, koja proizvodi — produkuje — 1.500,000 p. mirova rane, 25,000 akova vina, mlogo sina, slame svake vrsne stoke od kojih samo 10,688 konja i dr. pa sve to samo 1/2 na našu pijacu da dodje, a pored toga i okolna mista koja dolazu nama na pijacu, bar još toliko ovamo donesu — zapitajmo se onda jeli moguće to sve na našoj pijaci „koja se misli od dikoji kao nika pantljika — sokak — u dužinu povući“ smistiti? Metimo ruku na srce paćemo morati reći da ovako neće moći!!!

NOVOSTI.

— **Promina u magjarskom ministarstvu.** Gos. Melkir Lonyay magjarski financiální ministar imenovanje obćim financiálním ministarom, na njegovo misto magjarskim gosp. Karla Kerkápolyi zemaljski zastupnik doljne kuće i (bivši učitelj papinske kalvinske velike škole; a na misto grofa Miko bivšeg trgovine i obrtnosti

ministra imenovanje gosp. Stipan Gorove bivši ministar poljodilstva, a na njegovo misto opet kao ministar poljodilstva imenovanje gosp. Josip Slavy bivši zemaljski tajnik.

VILAJET.

Francuzka. Sadanje ministarstvo namirava Slobodu s redom izravrtati. Teškamu je zadaća, jel ga s dvie strane oštro napadaju. Stranka koja je prije Olliviera gospodovala, ne kaže al pokaziva — da sloboda Francuskoj dozvoljena, nijoj po ćudi, jel misli da će se po toj poriklo Napoleonovo u pogibel staviti, dakle skrbno dili udarce ministarstvu, u čem se voljno slažu s onima koji su sebi, znamenito „neizmirljivi“ ime stekli.

Španjulska. Prim Maršal predsjednik ministarstva, kaku namiru ima teškoje pogodit, jel dosadje podupiro stvari, koje nisu po narodu obljubljene, hotiv Portugaliju Španjulskoj ujediniti, i vojvodu orleanskog Montpensiera na kraljevsko pristolje podignuti. Sad dočim tverdi daće se volja naroda izpuniti — odbija kandidatiu Esparterovu pod izlikom: daje on bezuvitno na pristolju zahvalio, a sdruge strane nagiba zastupstvo navesti: da se Regentu Serano, znaci kraljevski podile, na što narod neima volje.

Pruska. Tuje svečano zaključen sjeverna Saveza sabor, kojeg je najveća dika, štoje ministra Predsidnika Gospodina Bismarka volju natoliko pazio: da je u drugoj sjednici prominio — štoje u prijašnjoj odredio, jel je Gosp. Bismark izjavio: da se kaštiga smrtna bezuvitno nemože ukinuti. Ipak moguse nimci s tim tišiti, da valjada još nisu svi oni ljudi izamrli koji veličanstvo nimačko nemire po iztezanju granice Pruske, jel ji na Saboru i ovim i Carinarskim tako malo bilo: da su jedva broj za sjednice potriban izkupljali. Inače nama bi svejedno bilo: bilo ono žeslo, kojim se nimci upravljaju upravno, ili krivo, samo se toga bojimo: da štogod se nimci većma sakupljali budu pod krila pruskog orla, stim će manje se briniti o tom što Rus na iztoku počiniti namirava.

Trgovina i obrtnost.

Vuna. iz Pešte pišu: da je prošaste nedilje samo nekoliko stotina maži dvostrizne, zimske i litnje vune prodano. našinci kupovci — na medardiki vašar znamenitim brojom su već došli, vune ipak još nije mnogo donešeno

Englezka družina scini: daće ove godine Australia i Amerika manje vune u Europu unet, nego što su 1869. dovezli, jel i tamo su birke umanjali, poklem vuna nije željnu cinu prinela. Lane su tvorinare mnogo više vune nego prije potrošile, hoćel se ovo i tećeće godine ponovit, zasad se još neda odljučno kazati, Englezi misle: daće u pervoj polutini ove godine cina vune onu od prošaste godine s 5—6 for. nadići, s naklonom polakog povećavanja. Ako bi se pak u drugoj polutini obistinilo — da će ovogodišnji Amerikanski i Austrialski uvoz vune manji biti, ondaće cina bez dvojbe štogod skočiti, po najnovijoj visti vuna se traži, i cinaje učvrstjena.

Rana. Kako se zima mrazom popritila, u tudjim zemljam imenice u Nimačkoj i Francuzkoj cina je rane skočila, uslid čega se i kod nas u svakoj vrsti rane prama prošaste nediljne poboljšala, kakoće to cinjenik pokazati prodanoje 130—140,000 maži.

star
ljo-
iski

lo-
ie
ra
is-
voj
ili
ji

Gorušica je sbog zime veoma tražena bila, i prodavana po $7\frac{1}{8}$ for. žele $7\frac{1}{4}$ for.

Svinja prodaja živahna je bila težki 29—30 nov. lagani $24\frac{1}{2}$ — $25\frac{1}{2}$ nov. u Gjulji na vašaru od 13—15,000 svinja samo je ostalo do 2000 neprodani, mršavi godišnjaci platjani su par po 30—40 for. starii 50—60 f.

Mast, inostrani netraže ipak platjase po razlici vrsti $36\frac{1}{2}$ — $36\frac{3}{4}$ for. bez suda. S jabane donešena po $25\frac{3}{4}$ —36 for.

Za Slaninu nepitaju, cina je ubiližena $30\frac{1}{2}$ — $31\frac{1}{2}$ f.

Loj slab promet, cina 30—31 for.

Najnovija vist nam glasi dase čisto žito na Stranu Talianske traži.

Cina rane.

Maža ili centa razumi se požunac po težini na funte

Staje?	Kako?	Di?	Teškoć		Vridi		Di?	Teškoć		Vridi	
			cta/fnt.	frt	frt	kr.		cta/fnt.	frt	kr.	
Žito	31. Svibnja						31. Svi.				
	Banatsko		83	4	90		u Baji	83	5	20	
	"	"	84	5	15—25		"	80	5	—	
	"	"	85	5	35—45		"	—	—	—	
	"	"	86	5	60—70		"	—	—	—	
	"	"	87	5	75—85		"	—	—	—	
	"	Bačko		83	4	90		"	—	—	—
	"	"		84	5	15—25		"	—	—	—
	"	"		85	5	35—45		"	—	—	—
	"	"		86	5	60—70		"	—	—	—
	"	Tisausko		83	5	—		"	—	—	—
	"	"		84	5	25—35		"	—	—	—
"	"		85	5	45—55		"	—	—	—	
"	"		86	5	65—75		"	—	—	—	
"	maodkud		87	5	80—90		"	—	—	—	
Napolica	"		—	—	—		"	—	—	—	
"	"		—	—	—		"	—	—	—	
Kaž	"		78	3	20		"	76	3	27	
"	"		79	3	85		"	75	3	17	
Ječam	"		68	2	50		"	66	2	67	
"	"		70	2	80		"	63	2	57	
"	"		72	—	—		"	—	—	—	
Zob	"		44	2	55		"	44	2	40	
"	"		48	2	60		"	92	2	30	
"	"		50	—	—		"	—	—	—	
Kukuruz	"		—	—	—		"	90	3	13	
Gra	"		—	—	—		"	—	—	—	
Proja	"		—	—	—		"	—	—	—	
Gorušica	"		—	—	—		"	—	—	—	

Naša Čitaonica.

Sadjenje voća.

Kažite mi Gospodaru! reče mi jedan od mojih komšija: Kako to vi s otima vočkama radite, kakvi li dan il s kakvim miscem, mladinom, il užbom sadite, i kalamite voće, što se za vašom rukom sve poprira, kao kad žene luk sade? Ja sam probo divjake saditi, kupovao sam već i gotove kalamke, pak kad jih usadim, perve godine ako se i poprimaju i prihvate, druge istom gude, a tretje usanu.

Ja pako hotivši ga ubuvistiti, upita ga: kako vi vaše voćke sadite?

Odgovori on: Probo sam već svakako, najprje sam izkopo jamu do kolinah, posle dublje, a najposle do pojasa; pak sam u tu jamu metnuo voćku, nabacao sam zemlju i okrenuvši motiku, sa sapištem sam dobro utambao zemlju oko nje.

Dosta, dosta komšia! razumim već, odgovori njemu. Slušajte! da vam kažem, kako sadim ja. I ja kopam duboku, a i široku jamu, al ne zato, da korenje na dva tri cepeliša metnem u zemlju, nego zato, da tvrdu zemlju umekšam, kroz koju mekotinu žilice se lasno razprostra-

nuti, i za stablo neobhodno potribnu vlažnu hranu iz kopna izsisati mogu. Zato gornju zemlju obaška izbacivam, a dolnju na obaška. (Koristno je jame u jesen izkopati, da se do prolitja izmerznu i natope). Kad hoću da sadim, bivšom gornjom zemljom napunim do polak jamu, a voćku, koju sam brižljivo izkopao, namistim tako, da se žile širom razprave, pak bivšom dolnjom zemljom, na toliko pokrijem, da najviše pet šest palacah zemlje dodje verh gornji korenja; te neutambam, nego lagano pritiskam zemlju s nogom na korenje, pak latim kabov vode, i zalijem ju.

Da vam kažem komšia: Zašto nevalja duboko saditi voće? Jer plodonosna kiša kao i potrebni zrak ne može korenje u tolikoj dubljini dokučiti. — A zašto nevalja zemlju nabijati verh korenja? Jer lasno možemo nehotimce žilice izmrcvariti, a kroz nabijenu zemlju, kao i veliku dubljinu neće ni kiša ni zrak korenju dojt.

Zašto se zaliva svako stablo pri sadenju? Da se zemlja medj korenjem slegne; jer ako šuplje ostane, oplisnivi korenje i stablo usane.

Židovi.

Za sad nije nam volje o njima obširnije pisati, samo će mo se oko predmeta dopisatelja. „Donata“ vidi Broj 11. verzati stim više što nam je do znanja došlo da se nikoji ovog ruveta ljudi po Donatu uvridjeni našli. Tomu nije bila nakana — on je piso, da mi bude povoljna prigoda naše pogriške upoznati. Našeg vika najkrasnija tečevinaje občena, — i to gradjanska i državna sloboda. Iz ove nije slobodno nitkog izključati, ko iz uživa zraka vode, vatre, i nauke. Kad se o slobodi govori i radi, onda nije slobodno gledat na viru, već na čovika, kao plemenita božjeg stvora; ovaj ima pravo na slobodu, jel mu je tu stvoritelj podilio. Koji dakle nastoji ovu prikratiti taj griši proti stvoritelja, štoje dakle krštjaninu u ovim obziru pravo, to isto nemože biti židovu krivo, a štoje pravo toje i Bogu drago.

Ta zato jel židov može biti knez, starešina občinar, solgabirov i tako dalje, još ne slidi da mora biti, u ruku biratelj stoji njeva volja.

A ko je pak posto ličnikom odvitnikom, valjada kasnie po imenovanju ministarskim i sudiom, od vas zavisi, njegovom trudbom i znanoštju se posluživati, ili tu kod drugoga tražiti, još kao i sudiu nemorate upotribiti, samo neka je vaša prava ljubav, ta će se znat namiriti, ako će te zakon poštitivati, ni kaki sudija vas neće uznemirivati.

A što se tiče varke nećemo židova braniti, kako Donat napominje da se rana uznosi i snosi, u tom ima više nego što neima istine. Nu tu pomaže židova naša glupost, neuka prostoća, koji neznamo naše pravo osigurati, prvo s kaparom, da židov bude u našim, a ne mi u njegovim džepu, prije nego što smo se s terga, (piace) krenuli, drugo zakonskom pravicom, koju miri sudia na misti trgovački postavljen.

Al šteta što Donat nije i to napomenio, da se ta rana više puta i zato snaša, i cina pobia jel ozgor u žaku je čista a doli djubrava, oli pokvašena rana.

No to nam je dobro poznato: da su ne samo židovi trgovci, već i krštjani kupci — ranu kvasili, i zob plivom i goruščinom mišali; da oni krštjane varaju to je istina, al nije nito laž, gdi mogu ovi nji varati — slabo propuštjaju prigoda.

Ovde sad nećemo da razlašemo — varal više židov ili krštjanin, već samo biližimo žalostno: da je varanje na obe strane obistinjeno.

Mudri ljudi su već davno kazali : da je moguće svakog čovika jedan put privariti, al ko se više puta daje privariti, taj već nije sažaljenja vridan. Veliki vlastelini izdaju svoje zemlje židovom, vele dobro, i naprid platja, toje istina, al nitonije laž : da nikoji stim sebe naknade : što bankrotom postanu, zašto ipak vlastnici miluju ovakima svoje zemlje izdavat, to se mora njevoj gospodarstvenoj gluposti upisati, jel uviditi neznadu, ili neće da nije slobodno zemlju na licitaciju izmetjat, već uvižban gospodar gazda znajući koliko je imo od jutra čista dohodka, na to koju forintu više želi, u računa sve troškove trud arendaša, pak gleda, da ovaj u moći napriduje, jel zna da je to zalog većeg dohodka vlastelinskog.

Al vele židov vara u dućanu akoje to istina ondaje kršćjanin voljan da se vara; koliko kršćjana počmu trgovinu tamo di se židov ukućio, al nemogu iztrajati, jel svetinja idje kupovat židovu, premda znadu, da navadno židov samo to kupuje od kršćjanina što kod židova nedobiva : jel ovaj daje jeftinije, al kršćjanin nerazmatra razliku robe, i mire, samo neka je novčić jeftinije, on je gotov forintu pod drugom izlikom židovu dati, znam di su kršćjani hiljade kod židova izgubili, ovaj je vunu na veresiju pokupio, pa baš od taki gazdah, koji mu nisu bili obvezani; da je to od nji kakav kršćjanin trgovac izko, ni praga nebi prikoracio — dok novce nebi položio; al židov je obećao velik interes, pa veću i cinu, nego štoje u pešti platjana vuna, tome se kršćjanin obradovao, a židov sit nasmio — jel obećanja nije iz budjelara vadio. Kršćjanin je još i ono vrime kada parabroda i gvozdena puta nije bilo, židova s vunom u Peštu vozio, al nikad nije htio da uvižba, kako se ta vuna prodaje, kuda se polaže, i ko nju kupuje, — pa da pokuša sam barem svoju u Peštu odneti.

Što više znam da su svoje hiljade kojim ji židov ponudio, al takim obećo mastan interes ako biji kod njeg ostavili, do novčića izgubili, jel ako je koji kršćjanin samo 10 f. na zajam od nji izko nisu imali, jel su se od kršćjana bojali, daće umorani biti svoj novac parbom utiravati. I tako misto prijateljstva mrzost u kamatu sebi nabaviti.

Jel to je čudno kod našeg puka, što on neće da vira : da se blago i poštenim putem, i trudom nabavlja, već jel kake vraćarie, jel kaka potajna zla dila, kao izvore naznačiva, i neraduje se ako mu brat, stric, ujac, prijatelj, komšia napriduje u imetku, već niku potajnu žalost, podhranjiva, i kad što u zajam primi, ne misli povratit, već s tim odbia, ta ima dosta, i tako podkopava svoju i svojev izkrnjena veresiu i viru.

Da tkome ovo pitanje stavim, koga mogu najlakše privariti? mislim da bi mi i najprostii čovik odgovorio : onog tko najmanje znade. O tim se svaki u svojoj kućnoj družini osvidočava; nije li istina, da se dica najlakše daju varati? Jel se njev nauk, njevo izkustvo u tisnim krugu savršiva. Kad mi dakle tužbu izlažemo da nas židovi varaju, onda voljno svidočanstvo polazemo : da je naša znanost mnogo manja, nego ti židovah o tim dakle nećemo više da mudrujemo, — ta pravosudska poslovice veli : da očitovanje svoji usta više vridi, nego stotina svidokah. Ipak dobro će biti u kratko razmatrati — di je uzrok to mu : da židovi obće više znanosti i umitnosti posiduju nego mi : u razumu nemože biti, jel premda znamo da su židovi navlastito po Bogu odabrani puk bili, to ipak nismo štali : da bi oni obilnie duševne darove dobivali. Dakle u tom moramo tražiti i naći uzrok,

što oni više nastoje, i troše dici svojoj za život potrebne nauke podiliti. Bio židov ma kako siroma, nikad nećete viditi : da nije dicu svoju dao učiti, on odkine od zaloga, on idje u krpljenoj haljini — al platja svojoj dici učitelja; akoje jedan u obćini, onda na drugu stranu prinese svoju dicu, akoji samo trojica, već nadju sridstvo, kakoće jednog učitelja za svoju dicu nabaviti. Pak nji trojica kadri su učitelja održavati, kad ja više obćina naški poznajem di 4—5 stotina kršćjana vele, da nemogu jednog učitelja izdržati. A marljivost je tolika, kod nas za pouku naši čedah na koje naše, imanje, i ime želimo ostaviti, da mu čast i postenje pribave, da poznajem jednu veliku razgranjenu familiju, koja već više od 20 godina gleda, di joj dica ni jedno slovo, ni jedan očenaš neuće, jel bi učitelj bio tobožnji bilježnik, kad bi imo šta biliti, pak metne u škulu tako zvana hadnagja — obćenog slugu — da mir za nikoji čas pridržaje — a otci nije samo da to gledaju, već još se i sprdaju s otim koji učiteljsko ime grdi — kad ga na bukaru pozivaju. Velika će — tu radost biti, kad u sadanjem narastjaju našli budu muža, koji bi kadar bio samo ime svoje podpisat, žali bože što učeni te familie, ne samo gledaju kakojim krv od krvi, kost od kosti, rodjena bratja, i sestre u tamnoj noći, rastu i umiru, pa se srdce njevo nemože da milosrdjuje, mora da neima u njemu krvi, jel ako bi i smršla bila, na danu rodske ljubavi moralabi se odkraviti, obrasla je to grdna sebičnost, koja neima ni roda ni prijatelja.

Drugi uzrok nalazim u židovljevoj radinosti, nikad nećete u poslone dneve viditi židova, da se on izležava — kadje strogo svoju svetkovinu izvršio, i krene se, do večera petka nikad malaksat neće, jestel vidili kadgod židove u poslone dnevi se izkupit prid jednu kuću, suvaju ili mijanu, pak priko lipa cilog božjeg dana divanit? a kako otac radi, tako od malocće naviknjiva i dite to mora u sedam sati u škulu otić ondud u 12 idje kući, u jedan se već povratit, pa u zimu do pet a u lito do 6 sati tamo pribiva, kad je odud izrasto, onda je jaram života umah nase primio, kojeg samo u svetac skida a drugčije nepristano nosi.

Židov zna biti siroma što mi neumimo, jel kod nas i nadničar ako je kruh i hodiću zavrudio pristane radit, akoje štogod steko ostavi zanat, i počme znak u drugih zemljah nepoznat znak gospostva uzet t. j. neradit. Uz to kod nas i nadničar kad što zasluži, dobro jide i još više pije, dok židov nesteće, samo toliko jide da ga glad ne umori, i troši samo onda, kad, i onde, di mora, dok mi gotovo uvik i svagdi, suviše trošimo.

Za sad s ovim mislimo da smo poštovanom Donatu dovoljno odgovorili, a što se tiče trgovine robe i novčane nemanje manjkanja za kršćjanine poštene veresie, nadalje kakoje i zaštoje ova sva u njeve ruke prišla, tom će mo kasnie naći vrime i misto da razložimo.

Visina vode Dunavske.

Pešta 30. Svib. 10' 2" razte
nad 0 — "
Požun 30. Svib. 8' 11" opada.
nad 0 — "

Poruke uredništva.

Kaloča : G. M. P. — Djakovo : G. F. N. — Bač : G. S. V. — Katymár : G. J. F. — Vnkovár : G. M. P. J. — Kukojevec : G. A. V. Došlo je do ruke, po redu će mo upotribiti, Futtak : G. L. K. Molimo za strpljivost. Nije naša krivnja što se širiti nemožemo. — Bač : G. G. B. Molim obiliti štoje izvorno, i štoje privedeno.